

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Aduersùs Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum Apostolicorum, Libri Quinq[ue]

Torres, Francisco de

Coloniae, 1573

VD16 T 1629

Cap. IX. Defensio doctrinae, quam in epistola 1. Clementis & Anacleti 1. repraehendunt Magdeburgenses, Quòd maiores sint Episcopi & sacerdotes, quàm Principes & Magistratus, ex scripturis & ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29685

firmæ, & de earum differentia, & ratione in Ecclesijs catholicis Orientis & Occidentis, quæ consuetudines ex Apostolicis traditionibus profectæ, sancta religione ab initio vsq; in hodiernum diem cum magno fructu seruantur & coluntur. Ipsum verò ieiunium Quadragesimæ institutum, ac decretum esse à sanctis Apostolis, testis est Apostolica cõstitutio à Clemente Romano in libro 5. scripta, quæ hodiè per omnes Ecclesias catholicorum custoditur, quam eisdem verbis Ioannes Damascenus in eodem libro, quem sæpè dixi, de ieiunijs recitat, recitat quoq; S. Anastasius Patriarcha Antiochenus ante mille annos, in libro, cui titulus, *de dyab.* idem testatur beatus Chrysostomus in homilia de ieiunio primi Paschæ, de qua suprâ memini. Item beatus Hieronymus in Comment. Esa. cap. 58. Quadraginta, inquit, diebus Dominus ieiunauit, vt nobis solemnes ieiuniorum dies relinqueret. Petrus Chrysologus sermone xj. Quòd quadraginta, inquit, diebus ieiunamus, non humana inuentio, sed authoritas diuina est. Idem affirmant Ambrosius, Augustinus, & Leo Magnus, & multi alij, nè omnes enumerè.

Quadragesima ieiunij ex Apostolica esse traditione testimonia.

Defensio doctrine, quam in epistola 1. Clementis & Anacleti 1. reprehendunt Magdeburgenses, Quòd maiores sint Episcopi & sacerdotes, quàm Principes & Magistratus, ex scripturis & Apostolicis constitutionibus, & de loco Pauli, Subditi estote non solum propter iram, sed propter conscientiam, quem hæretici deprauant. Cap. 9.

Reprehendunt præterea Magdeburgenses in eadè epistola Telesphori, quòd laicos, inquit, à Clericis distinguat propter sanctitatem, cum tamen omnes dicantur pij in scriptura.] Nihil aliud hìc respondeo, quàm quod in alio simili loco in superiore volumine respondi, videri mihi istos dicere, quod in Num. Coritæ cum Dathan & Abiron aduersus Moysen & Aaron dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dñs, cur eleuamini super populum Domini? Sed recitemus quæ Telesphorus scripsit. Et sicut Clerici, inquit, ampliùs sunt applicati diuinis cultibus, & familiares Domini dicuntur, ità moribus & conuersatione, atq; sanctitate debent esse distincti. Et Clemens sic ait, docuisse beatum Petrum, cunctorum sacerdotũ vitam superiorem sanctioremq; atq; discretam à secularibus & laicis omnibus esse, & spirituales quo sq; atq; sacerdotes super carnales atq; laicos semper constituendos docebat. eodem verbo vsus est Clemens, quo Dominus in Euangelio, cū ait, Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dñs super familiam suam? Hæc ergo cū vos Magdeburgenses accusatis, quid aliud dicitis, quàm quod impij, seditiosi, & superbi Coritæ? illi enim dixerunt, Omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: Vos dicitis, nõ est distinctio Clericorum & Laicorũ in sanctitate, quia omnes pij, in scriptura dicuntur sancti. Illi dixerunt, Cur eleuamini super populum Domini? Vos dicitis, Episcopi & Sacerdotes nõ sunt super Principes & Magistratus.

Num. 16.

Similitudo Magd. & Coritarum. Luc. 12.

Num. 16.

Zzz 2 statim

statim enim post distinctionem istam sanctitatis, quam accusatis, subiūxi-
 stis aliam accusationem doctrinæ de maioriā (vt vestro verbo vtar) Epi-
 scoporum & Sacerdotum super Principes & Magistratus, de qua Clemens
 in 1. & Anacletus item in 1. vt vos notatis. Clemens ergo in doctrina Petri
 fic ait: Episcopi, si exorbitauerint, ab istis, scilicet secularibus, siue Laicis,
 non sunt reprehendendi, vel arguendi, sed supportandi, nisi in fide erraue-
 rint. deinde subiungit: Illi ergo super istos sunt, non isti super illos, quoniā
 maior à minore nec argui, neq; iudicari potest. Nullus se extollat erga Do-
 ctōres & magistros suos, quia discipulus super magistrum esse non potest.
 Et Anacletus: Omnis, inquit, oppressus liberè sacerdotum, si voluerit, ap-
 pellet iudiciū, & à nullo prohibeatur, sed ab his fulciatur, & liberetur. Hæc
 vos Magdeburgenses non potestis pati, dū ceteros omnes iudicare vultis,
 & ipsi à nemine iudicari. Quod si hanc epistolam Clementis ad Iacobū fra-
 trem Dñi, quā sanctus Anacletus citat, in qua hæc beati Petri doctrina fer-
 tur, negatis, negate etiam libros eiusdem Clementis de Apostolicis Cōsti-
 tutionibus, quibus libris omnes veteres patres vsi sunt, vt à nobis in libris
 ipsis copiosè demonstratum est. Est ergo scripta in secundo libro cap. 34.
 huius doctrinæ apostolica traditio, quam omnes Ecclesiæ Orientis & Oc-
 cidentis tenēt, & summa religione seruant. Recitemus caput: Nam si de pa-
 rentibus, inquit, secundum carnem, ait diuina scriptura: Honora patrē tuū
 & matrem, vt benè sit tibi, & qui maledixerit patri & matri, morte mori-
 atur: quanto magis de patribus spiritualibus verbi Dei moneamur, hono-
 re & charitate eos prosequi, vt beneficos & nostros ad Deum legatos? qui
 nos per aquam Deo regenerarunt: Spiritu sancto impleuerunt, lacte verbi
 Dei aluerunt, & doctrinæ alimento nutriuerunt, monitis stabilierunt, cor-
 pore salutari & precioso sanguine nos dignati sunt, nobisq; peccata remi-
 serunt, & sanctæ ac sacræ Eucharistiæ participes fecerunt, ac promissionis
 Dei consortes, & Christi cohæredes constituerunt. His igitur reuerentiam
 adhibentes, omni eos genere honoris afficite. siquidem hi potestatem vitæ
 & mortis à Deo acceperunt in ijs iudicandis, qui deliquerunt, & in damnā-
 dis ad mortem ignis sempiterni, & ijs, qui se ad rectè viuendum conuer-
 tunt, absoluendis & viuificandis. Hos existimate vestros præfides: hos pu-
 tate reges: his, quasi regibus, vectigalia offerte: eos enim, eorumq; do-
 mesticos alere debetis. Vt enim Samuel in primo de regibus libro de re-
 ge alendo sanxit populo, & Moyse sacerdotibus in Leuitico, sic nos vo-
 bis de Episcopis sancimus. Nam si illic populus tanti regis pro viribus ser-
 uitia, quæ vocant, præstabat, an non multo magis debet nunc Episcopus
 accipere, quæ sunt à DEO constituta ad alendum eum & Clericos eius?
 immò si amplius aliquid dicendum est, plus hic accipiat, quàm ille olim
 accipiebat: siquidem ille militaria tantum administrabat, bello & pace
 ad custodiam corporis susceptis: hic verò sacerdotium ad DEI honorem
 administrat, vt pericula ab anima & corpore propulset. Quanto ergo
 ani-

*Apostolica Cō-
 stitutio de ex-
 cellentia epi-
 scoporum su-
 pra principes
 seculi.
 Exo. 20.*

*Qua beneficia
 per ministeriū
 Sacerdotum
 ecclesiæ, acci-
 pieant homi-
 nes à Deo.*

1. Reg. 8.

*Leui. 7. 27.
 & in alijs
 locis.*

anima præstantior est, tãto est sacerdotium regno excellentius: Ligat enim aut soluit supplicio vel remissione dignos. Quocirca Episcopum oportet vt patrem diligere, vt regem metuere, vt dominum honorare, offerendo ei benedictionem vestram, fructus vestros, & opera manuum vestrarum: tribuendo, inquam, vt sacerdoti Dei primitias vestras, & decimas vestras, primitias frumenti, vini, olei, pomorum, lanæ, & quicquid Dominus Deus vobis suppeditat, & erit oblatio tua accepta in odorem suauitatis Domino Deo tuo. Benedicet Dominus operibus manuum tuarum, & multiplicabit bona terræ tuæ, quia benedictio super caput impartientis. Hactenus Apostolica Constitutio. cuius doctrinam & traditionem omnes Ecclesiæ per cunctum Orientem & Occidentem sicut ab initio acceperunt, vsque in hodiernum diem retinent: quæ doctrina non solum per sermonem à sanctis Apostolis tradita est, & ab Ecclesijs accepta, sed per Epistolam. cum enim dixit Apostolus in Epistola ad Hebræos: Obedite præpositis vestris, & subiaceate eis, ipsi enim peruigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris, non hoc dixit de Principibus seculi & Magistratibus, de quibus in Epistola ad Romanos: Omnis, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit: in quo loco ipsos magistratus & Principes seculi *ἰερωσικας* vocat, id est, potestates, sicut beatus quoque Lucas Euangelista vocauit: sed dixit de ijs, qui sunt animis præpositi, quos etsi potestatem habeant, non vocat *ἰερωσικας*, sed *ἡγουμένους*, quasi duces & præeures. ad præpositos enim spirituales magis pertinet, vt præeant exemplo, sicut Apostolus ad Timotheum scripsit, Exemplum esto in verbo & conuersatione, in charitate & fide, & in castitate, & sicut beatus quoque Petrus scripsit de Episcopis, Facti formæ gregis, scilicet faciendo prius, quod à subditis, vt faciant, requirunt, dicentes cum iudice populi Gedeone: Quod me videbitis facere, hoc facite. vt Paulus in epist. ad Philip. Quæ, inquit, & didicistis & accepistis, & audiuistis, & vidistis in me, hæc agite. Hoc verò totum ad curam animarum spectat & refertur, pro quibus isti vigilant, sicut Apostolus ait, tanquam rationem reddituri. Magistratibus autem & potestatibus seculi, non cura animarum, sed custodia corporum, vt Apostolica constitutio ait, commissæ est: nec his pro animarum salute vigilare, sed pro custodia corporum gladium ferre in vindictam malorum, laudem verò bonorum, commissum est. Quæro igitur à vobis Magdeburg. putatis ne magistratus & Principes seculi fideles, ad hegumenos, id est, præpositos animarum pertinere, an nõ? si non, peiore conditione sunt quam reliqui non magistratus, neque potestates seculi, neque principes mundi, siquidem non habeant, qui pro animis eorum vigilant, tanquam rationem reddituri, vt cæteri omnes fideles habent. O miseros Germaniæ magistratus, quorum animas vigilijs pastorum, remedijs medicorum, cura patrum impostores & illusores vestri spoliant & nudant: sin verò pertinent, vt neccesse est confiteri, obedire ergò eis, & subiacere, sicut Apostolus præcipit, debent: Sunt igitur maiores, ma-

Doctrina in scripturis sanctis tradita de excellentia præpositorum spiritualium supra potestates seculi.

Heb. 13.

Rom. 13.

Luc. 12.

1. Tim. 4.

1. Pet. 5.

Iud. 7.

Philip. 4.

Cur qui principes hodie priuatis hominibus miseriores.

ior enim non subiacet minori. Præterea cum beatus Petrus obsecrat episcopos, ut pascant gregem, qui in eis est, creditis ne in eo grege, quem pascere iubet, magistratus & potestates seculi contineri? non (credo) negabitis. Tenent ergo locum ouium, ex quo rursus fit, ut sint sub potestate Pastoris spiritualis, sunt igitur Episcopi maiores, quam magistratus & principes seculi: ad eosque omne ius ecclesiasticarum rerum & causarum pertinet.

Luc. 12. Deinde cum Dominus ait in Euangelio Lucæ, Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det in tempore tritici mensuram: negari non potest, quin dispensator iste, spiritualis dispensator sit, non secularis: Ecclesiasticus, & non Ciuilis. Dispensator enim spiritualis in domo Dei, quæ est Ecclesia, mensuram tritici familiæ Christi in tempore distribuit, ne laborent fame audiendi verbum Dei, sicut Dominus minatus est Iudæis per prophetam Amos, cum ait: Ecce venient dies, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini. Hoc enim, inquit Cyrillus, hunc locum interpretans, clarissimè cernitur in Iudæis, qui non habent prophetam aut magistrum, qui sciat crassitudinè historiæ detrahere, & eruere mysteria latentia sub litera: non enim admiserunt Christum dicentem, Ego sum panis vitæ, qui de cælo descendi, Vnde per Esaiam aiebat: Ecce serui mei comedent, vos autem esurietis, Serui mei bibent, vos autem sitietis. Hactenus Cyrillus. Doctrinam itaque verbi, cui Episcopi & sacerdotes ministrant, vocat mensuram tritici: quæ accommodada est ad usum ac necessitatè eorum, qui non vno modo & ratione oēs pacendi sunt. Alijs enim est opus lacte, alijs solido cibo, qui est perfectorum, sicut Apostolus ait. In tempore autem est adhibenda doctrina verbi, quæ est instar mensuræ tritici, quia est (vt ait Ecclesiastes) tempus tacendi, & tempus loquendi. Et in Ecclesiastico scriptum est: Vbi non est auditus, ne effundas sermonem. Illud præterea ostendit, huiusmodi dispensatorem, quem constituit Dominus super familiam suam ad dandum in tempore tritici mensuram, non esse ciuilem, sed ecclesiasticum, quod

Luc. 12. difficilis & ardua res sit, vt Dominus testatur, huiusmodi dispensatorem fidelis & prudentem reperire: hoc enim significat secundum idioma scripturæ, quod percotando ait: Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit

Pro. 20. Dominus? quod apertius dictum est in Prouer. Virum fidelem opus inuenire, id est, difficile & arduum. hoc enim significat hoc loco ἰσχυρὸν, id est, opus, quod (vt in alio loco dixi) notauit Isidorus Pelusiota in epistola ad Palladium diaconum. At dispensator ciuilis, fidus & prudens, id est, præfectus ciuitati aut prouinciæ, qui fideliter ac prudenter legibus eam moderetur & regat, non ita difficilis inuentu est: siquidem sola ratio homini insita de eo, quod vnusquisque vult non affici iniuria, omnes docet, nec alios iniuria afficere oportere. Hinc enim extiterunt multi filij huius seculi in generationibus suis fidi & prudentes ciuitatum institutores ac legislatores: tamen veritatem, quam solus Deus docet, qui est verus magister, non cognouissent,

Quomodo episcopi & sacerdotes constituti sint super principes & magistratus.

Amos 8.

Ioan. 6.

Esai. 65.

Heb. 5.

Ecc. 3.

Ecc. 31.

Luc. 12.

1. Cor. 4.

Pro. 20.

Dispensatoris fidelis ac prudentis paradigma tantum accipienda.

uissent. Hanc enim, vt de philosophis Gentilium beatum Petrum dixisse Clemens scribit, ab alio, qui eorum similis esset, discere non potuerunt: *πλὴν πολιτείας*, inquit, *μόνη καὶ ταῦτα, ἐκείνησ' διὰ τὸ εὐλογον γνωρισθῆναι δυναμένησ', ἢ τις ἐκείτω ἐκ τοῦ μὴ θέλειν ἀδικεῖσθαι, τοῦ μὴ δεῖν ἄλλον ἀδικεῖν τὴν γνώσιν παρῖσι*, id est, præter solam illam politiam, quæ propter rationis convenientiam cognosci potest, quæ unicuique hoc ipso, quod iniuriam pati non vult, indicat, non esse alijs iniuriam faciendam. Immo & Paulus secularia iudicare facile esse indicauit, ex quo fit, vt non sit difficile reperire, qui fideliter & prudenter præsent ciuitatibus & prouincijs, quæ legibus seculi gubernandæ sunt, vt quidē difficile reperire, qui vt oportet, ecclesiæ præesse possit. in qua administranda planè necessaria est spiritualis prudētia ad dijudicandū omnia, & fidelitas erga Deum, qui ei familiā suā concredidit: & eū domui suæ ad dispensanda sacramenta præfecit: deditq; ad dispensandum charisma potestatis & dōctrinæ, quæ omnia Apostolus vocat depositū, cū ad Timot. scribens, bonū depositū, inquit, custodi. nemo autē ignorat, quāta fidelitate opus sit ad custodiendū depositum. Vndē propheta Esaias, qui alios docent, quæ ad salutē animæ pertineant, cuius modi sunt, qui ecclesijs præsent, custodes vocat, cū ait: Quoniam vox custodientium exaltata est. Obseruauit hoc quoq; idē Cyril. Ac rursus idem propheta Somnā Pontificē, qui in ijs, quæ ad Deum pertinebāt, summo sacerdotio præerat, *παμίαν*, vocat, id est, custodem, eorum scilicet, quæ fidei eius tanquā depositū cōmissa erant, nēpe præcepta, cæremoniæ, totusq; Dei cultus. Cū igitur dispensator, is qui in hac parabola Euangelij Lucæ constitutus est super familiam Domini, nō possit intelligi conuenienter scripturæ sanctæ & rationi, dispensator secularis siue ciuilis, sed spiritualis & ecclesiasticus: percontemur Magdeb. & ceteros Luteranos, an suos principes seculi & magistratus atq; optimates ciuitatū, ad familiā Domini pertinere concedant: Ecquis dubitet concessuros? Sunt ergō dispensatores ecclesiarū constituti super eos: & quod Clemēs scribit docuisse beatū Petrū, spirituales quosque atque sacerdotes super carnales atq; Laicos semper constituendos esse, mirificè facit cum parabola euangelica de dispensatore constituto super familiam Domini. quod iam ostensum est non posse de laico accipi, sed de episcopo vel sacerdote. Quid ergō obijciunt nobis in epistolam Apostolici Pont. Centuriatores de maiori parte episcoporum vel sacerdotum in principes & magistratus? aut enim nō sunt ex familia Domini principes & magistratus: aut si esse volunt, cū sit cōstitutus à Domino super eos dispensator ecclesiæ, erit maior eis. Minor enim non est constitutus super maiore. Quod si dispensator iste super familiā Domini cōstitutus, non fuerit fidelis & prudens, vt hīc quoq; Magdeburgensibus & cæteris Luteranis occurramus, nihilo à nobis minore honore afficiendum esse, quā si esset talis, Dominus in Euangelio docuit & monuit, nobisq; itā facere præcepit, cū dixit: Super cathedram Moisis sederunt scribæ & pharisæi, quæcunq; dixerint:

1. Cor. 6.

2. Tim. 1.

Esa. 52.

Esa. 22. ius.
xia LXX.

Luc. 12.

rint:

Matth. 23.

rint vobis, seruate & facite: secundum opera eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt. Non enim hoc propter Moysen tantum dixit, sed propter nostros etiam episcopos: testatur hoc quoque id, quod Clemens scribit ex sermone beati Petri in ordinatioe Zachæi episcopi Cæsarea: cum hortans Petrus ad honorandum episcopum, Audite, inquit, episcopum vestrum: & ne pigeat omnem ei honorem adhibere, non ignaros, quod ei præstatis, Christo præstari: & quod hac occasione Christo præstatis, ad Deum referri: & ei, qui præstiterit, multo amplius reddendum esse. deinde subiungit: θρόνον οὐν τιμήσετε, ὅτι καὶ Μωυσεὺς καθέδραν τιμῶν ἐκελεύθητε καὶ οἱ προκαθεζόμενοι ἁμαρτωλοῖν νομίζονται, id est, thronum ergo Christi honorate, quia & Moyses cathedram honorare iussi estis, quantum qui sedent, peccatores esse existimarentur. Hæc Clemens, ex sermone ac sententia Petri. Itaque episcopi sunt nostri Evangelici Moyses & Aarones, sicut enim illi in vetere hierarchia, ita hi sunt primi & summi in sacerdotibus in noua: quibus rursus vnus præest totius hierarchie caput, qui est Petri principis Apostolorum successor, sicut erat Moyses hierarcharum legis primus mysta & dux, vt Dionysius Areopag. in ecclesiastica hierarchia c. 4. ait. Hoc enim ratio concordie omnino postulabat: vt sicut erant super singulas ecclesias tanquam super singulas familias Christi, singuli dispensatores constituti, quibus sua cuique familia obediret, vt concors esset, sic super vniuersos dispensatores esset vnus item constitutus, cui omnes dispensatores, & familie Domini eis commissæ obedirent, vt esset hac ratione monarchie, vna omnium ceu membrorum vnius corporis compago, & concors coniunctio, & non esset schisma. Sic quoque idem Clemens scribit, docuisse beatum Petrum, cum Zachæum, de quo paulo ante dixi, episcopum ordinare vellet. sic enim ait: τὸ οὐν πλῆθος τῶν πιστῶν δεῖ ἐνὶ τινὶ πεθεσθαι, ἵνα οὕτως ἐν ὁμονίᾳ διατελεῖν δυνηθῇ, τὸ γὰρ εἰς ἀρχὴν μιᾶς λῆγον ἕξασίας μοναρχίας εἰκόνη, τοῦσ ὑπέκουσας αἰτία εὐταξίας εἰρήνης ἀπολαβεῖν τίθησι. τὸ δὲ πάντα φιλαρχοῦντας ἐνὶ μόνῳ ὑπεῖξαι μὴ θέλειν καὶ αἰτίας διαιρέσεως πάντως καὶ περιπεσεῖν ἔχουσι. Interpretemur nos totidem verbis, si possumus: Opus (inquit) est, multitudinem fidelium vni parere, vt hoc modo possit in concordia persistere: quod enim definit in principatum vnius potestatis ad similitudinem monarchie, facit, vt qui ei obediunt, propter conseruationem ordinis pace fruantur. Contra verò nolle vni obedire cupiditate imperandi, causa planè existit & discordie, & ruine. Est itaque in singulis ecclesijs siue familijs Domini, quæ suos habent dispensatores, similitudo & imago quedam monarchie: expressa verò & integra monarchia, in vna ecclesia catholica, quæ vniuersam familiam Domini continet, cuius partes sunt illæ singulæ, super quâ constitutus est vnus dispensator œcumenicus Pontifex Rom. Denique quo loco haberi debeant episcopi & sacerdotes, quos Luterani centuriatores maiores esse principibus & magistratibus non pati-

Quæ necessitas & vilitas ecclesiastica monarchie.

untur, & ob eam causam inter alias epistolam Clementis & Anacleti negāt, quo magis istos erroris sui pudeat, Apostolica cōstitutio de exemplo Gentilium docet. Sed recitemus constitutionem, quæ in secundo libro cap. 28. *Apostolica constitutio de honore tribuendo episcopis.* scripta est: Si cultores, inquit, dæmonum in illis suis sceleratis & detestabilibus atque impuris sacris, offensione Dei plenis, vsque in hunc diem sancta & religiosa, comparatione quidem longissimè distent, tamen in suis illis ludibrijs sine execrabili sacerdote offerunt nihil, nec efficiunt, immò illum os statuz lapideę putant, expectantes, quid eis facere iubebat, idq; faciunt, & absque eo faciunt nihil: honoremq; illi habent, & eius nomen venerationem habere existimant, idq; ad honorem statuarum anima carentium, & ad cultum malorum spirituum: si illi, inquã, vanam & confictam opinionem habentes, ac nulla spe firma subnixi, ea tamen, quæ sanctitatem & religionem habent, student imitari: quanto iustius est, nos, quorum fides clarissima est, & spes vera, qui promissum præclarum & sempiternum, & quod fallere non potest, expectamus, per eos, qui nobis præsunt, honorem Deo deferre, ità vt episcopos os Domini esse arbitremur? Haftenus Apostolica *Piores Mag- d. b. & ceteri Lute. ani in Sacerdotes Dei altissimi, quàm Gentiles in sacerdotibus idolorum.* constitutio. Quanto igitur vos peiùs, quàm gentiles idolorum cultores, agitis, qui nomen sacerdotis ecclesiastici, Dei, & sacrorum eius ministri, omni dedecore & cōtumelia afficitis: & episcopos ac reliquos sacerdotes magistratibus & potestatibus seculi subiicitis: ad easq; omne ius ecclesiarum & ecclesiasticarum rerum ac ministeriorum sacrilegè rapitis? Hanc constitutionem secutus, & hoc eodem exemplo, ex gentilium falsa religione sumpto, vsus beatus Gregorius, ad Mauritiū Imperatorem sic scripsit, admonens eum de dignitate sacerdotali, & de honore sacerdotibus ab Imperatore tribuendo: Sacerdotibus aut̄ non ex terrena potestate Dominus noster citiùs indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cuius serui sunt, eis ità dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdotes aliquandò dij, aliquandò Angeli vocantur. Nam & ad Moysen de eo, qui ad iuramentum deducendus est, dicitur: Applica illum ad deos, id est, sacerdotibus. & Propheta ait: Labia sacerdotum custodiunt scientiam, id est, iusticiam: & legem exquirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Quid igitur mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos ipse etiam appellat Deus? Vos verò Magdeburgenses & ceteri Luterani, quomodò appellare soliti sitis, id est, quàm contumeliosè & blasphemè, ego propter reuerentiam & honorem aurium non dicam: vos scitis, & sciunt omnes vestri. Subiungit deinceps Gregorius: Ecclesiastica quoquè historia testatur, quia cùm pię memorię Constantino principi in scripto oblatę accusationes contra Episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant, Episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit, *Exod. 22. Malac. 2.*

A a a

dicens:

dicens: Vos Dij estis, à vero Deo constituti: ite, & inter vos causas vestras discutite: quia dignum non est, vt nos iudicemus Deos. In qua sententia sibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. antea quippe Pagani in Repub. principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant, & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergò mirum, si Christianus Imperator veri Dei sacerdotes dignatur honore, dum Pagani, vt prædiximus, principes honorè impendere sacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis seruibant? Deindè nè quis bonos sacerdotes honorandos esse putaret, malos contrà, non honorandos, subiungit sanctissimus & sapientiss. Pontifex Gregorius: Hęc ergò nõ tãtum specialiter, quantũ generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus, quoniã adhuc nescimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit:

1. Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, & reliqua. nam sunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant, quia fortasse, quę vos laudatis, ille reprehedet: & quę vos repreheditis, ille laudabit. Hactenus

*Quale sit episcopi
scoporum in
seculi principis
pes dominiũ.*

Gregorius. Satis ex his paucis, quę hactenus dicta sunt, cõstare potest, vtũ se dominos Principum faciant episcopi, vt omnes Luterani apud populos, quos decipiunt, fingere solent: an potius superiores eos constituerit Deus: superiores dico in ijs omnibus, quę cumq; ad salutem & curam animæ pertinent, cui seruire debet corpus, & quę cumq; ad custodiam corporis pertinent: vt Principes & potestates seculi, carnis tantũ custodie præsumunt: cui quia anima tanquã ministrę, dominari debet, consequens est, (vt diuina & naturalis lex docet) vt cui commissa est cura ac custodia domine, sic etiam ancillæ, in ijs scilicet, quę ad cultum dominæ sanctũ & spiritualem, qui in virtutum studio & ornatu situs est, spectant. Sed non committat retrò, vt cui sit commissa custodia ancillæ, sit etiam & dominæ. Nullos ergò principes & reges agnoscunt episcopi? immò maximè. Qui enim dixit, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, de potestatibus seculi loquebatur: & neminem excepit, quin debeat agnoscere potestatem secularem, in ijs scilicet, quę illis mandata & commissa sunt, id est, in secularibus negocijs, quibus implicari vetantur Clerici, sicut Apostolus: Nemo, inquit, militans Deo, implicat se negocijs secularibus, vt placeat ei, qui se delegit. Idcirco magistratus seculi, iudices sunt & cognitores causarum secularium, & eos in eiusmodi causis adire oportet, eisdemq; in eorum iustis iudicijs parere: Sunt itaque vtriusque potestatis, & spiritualis & secularis officia, actibus proprijs & dignitatibus distinctis discreta, vt magnus Nicolaus Pontifex eruditissimus, ad Michaëlem Imperatorem, de discrimine potestatis Imperatorię & Pontificali differens, scripsit, irã vt & seculares potestates pro æterna vita, vt ille ait, spiritualibus potestatibus indigerent: & spiritualis potestas pro cursu temporalium tantummodo rerum, magistratuum ac potestatum legibus vteretur, vt sic, inquit,

Rom. 13.

2. Tim. 2.

mi-

militans Deo, minimè se negocijs secularibus implicaret: neque rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negocijs secularibus implicatus: & modestia vtriusq; ordinis curaretur, nè extolleretur vtroq; suffultus & competens qualitatibus actionum specialiter professio optatur. Sed Magdeburgenses & cæteri Luteranorum præceptores, omnia confundunt & perturbant: vt illud hoc loco de potestatibus secularibus, quod Apostolus ait, Ideoque necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam: ita prauè intelligunt, vt tradant non obligari peccato eos, qui potestatibus secularibus non obediunt, nè si contrarium semel ab eis concedatur, simul etiam, vt consequens est, concedendum sit: peccato quoque constringi eum, qui potestatibus spiritualibus, earumq; legibus non obediat: quod quidem nihil aliud esse dicunt isti, quam dominatum & tyrannidem in conscientias exercere, vt nupèr in quodam Augustino Marlorato, scripturarum interprete Caluiniano, legi. Sed videamus, quid hoc sit apud Paulum, Sed etiam propter conscientiam: conferamusq; alios locos scripturæ, vt cum ait Apostolus: Si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter illum, qui indicauit, & propter conscientiam: conscientiam autem dico non tuam, sed alienam. Scilicet iubet Apostolus abstinere idolothyto, cum scandalum impendet fratri: estq; periculum, nè vel idolothytum ipse edat superstitiosè, quasi sit aliquid idolothytum, si nos videat edere: vel etiam si non edet, credat tamen aliquid esse, atq; ita peccet seruiens errori. Item cum ait Apostolus, Finis præcepti est charitas de corde puro, conscientia bona, fide non ficta, conscientiam bonam vocat eam, quæ non reprehendit nos, id est, cum nihil mali nobis conscij sumus. cum enim aliquid malè agimus, reprehendit & accusat: quæ etiam in futuro seculo arguit, sicut Apostolus de futuro iudicio loquens: Testimonium, inquit, reddente conscientia ipsorum &c. Hæc est, quam scriptura sancta vocat aduersarium, quod semper aduersetur malæ voluntati, vt sanctus Dorotheus in libro de conscientia notauit. Vndè propheta Oseas: Oppressit, inquit, Ephraim aduersariū suū: & quasi interpretans quod dixerat, subiungit: Et conculcauit consilium suum: & Dominus in Euangelio Prophetam imitatus, Esto, inquit, consentiens aduersario tuo, dum es in via: præcipit ita viuere, vt conscientia siue cor, sicut ait beatus Ioannes, non reprehendat nos: tunc enim reprehendit, cum peccatū commisimus. Cum ergo iubet Apostolus obedire potestatibus secularibus propter conscientiam, idè obedire iubet, nè non obediendo, peccatum admittamus, de quo nos conscientia nostra accuset: & fidutiam apud Deum amittamus impetrandi quod petierimus, sicut beatus Ioannes nos docet. Obligant igitur conscientiam leges potestatum secularium in Christo. Ex quo rursus sequitur, vt multo etiam magis obligent leges spirituales eorum, qui ecclesiasticam habent potestatem. Hoc quoque scribit Clemens beatum Petrum docuisse, cum Zachæo non quidem defu-

*De discrimi-
ne potestatis
secularis &
spiritualis, ex
magno Nisco
lao.*

Rom. 13.

*Locus Pauli
quis quomodo
à Luter. malè
intelligendo
deprauatus.*

1. Cor. 10.

1. Tim. 1.

Rom. 2.

*Ose. 5.
Matth. 5.
Luc 12.*

*Cur Apost. ius
beat. obedire
potest. seculi
propter con-
scientiam.*

1. Ioan. 3.

gienti opus & laborem gubernandi ecclesiam, sed recusanti, ne præesse diceretur, scribit dixisse, εἰ δὲ παντελῶς οὐ θέλεισ γνωσθῆναι ὅτι ἐξουσίαν διοικήσεως ἔχεισ, ἀγνοεῖν μοι ἔοικασ, ὅτι ἡ ὁμολογημένη τοῦ προκαθεζομένου ἐξουσία πολὺ τι δύναται πρὸς δυσωπίαν τοῦ πλήθουσ, ὡσ γὰρ εἰληφότι τὴν ἐξουσίαν ἕκατος πείθεται ὡσ μεγάλην ἀνάγκην τὴν σωεῖδιτιν ἔχων. id est, sin verò prorsùs non vis sciri, quòd potestatem habeas gubernationis, videris mihi nescire, ad continentium in metu & pudore multitudinem, multùm valere potestatem præpositi manifestam. vnusquisque enim ei q potestatem accepit, obtèperat, quippe cùm magnam obtemperandi necessitatem conscientia imponat. Hac est, teste & authore Clemente, beati Petri de spirituali & ecclesiastica potestate sententia. de ea enim loquebatur. Non igitur cùm nos hanc eius vim obligandi tradimus, dominatum & tyrannidem, vt isti dicunt, in conscientias exercemus: sed ipsi potiùs, quod à Paulo Apostolo scriptum est, ad suam & aliorum perditionem more suo deprauant. quod quidem eis non eueniret, si veterum patrum interpretationes sequi, & scripturas scrutari & conferre vellent. Sed de his satis. Pergamus ad aliud caput accusationis istorum.

*Defensio doctrine in epistola Euaristi, de matrimonio non dissoluen-
do per fornicationem, Euangelistis cum Paulo collatis, & Apostolico cano-
ne, ac pluribus concilijs & patribus cum scriptura consentientibus. Cap. 10.*

” **E**T Euaristus, inquit, Epistola 2. Mulierem viro, si adulterium admi-
” sit, iubet reconciliari, aut manere innuptam, cùm tamen Paulus parti
” innocenti permittat ius nuptiarum, 1. Cor. cap. 7. Hęc isti. Sed qui-
bus verbis, quo ve loco huius capitis 7. & quomodò hoc dicat Paulus, ni-
hil ampliùs explicant Magdeb. Satis esse putârunt, si dicerent, Paulus parti
innocenti ius nuptiarum permittit: sciunt enim quibus illudant. Sed cùm
hoc ipsum caput 7. epist. ad Corinth. Euaristus quoq; citet ad probandum
contrâ, non permitti ius nuptiarum parti innocenti, debebant potiùs, qui
contradicunt, redarguere eum ex scripturis, aut saltem producere autho-
ritatē veterum patrum, qui sic, vt ipsi nunc, scripturam Pauli vel Euange-
lij interpretati essent, nè ipsi soli hoc dicere viderentur, iidem iudices & tes-
tes, vt semper solent. Sed dissimulemus ista: & nos, qui veritatem defen-
dimus, matrimonium non dissolui fornicatione, itâ vt aliam ducere parti
innocenti liceat, non contenti autoritate veterum patrum; qui hoc sem-
per tradiderunt, tamen si satis hoc erat, doceamus priùs & demonstremus
ex scripturis sanctis, quas isti semper appellant & vanè iactant, qui ex ver-
bo Dei, quod semper resonant, verbum suum, id est, Caluini aut Luteri su-
is falsis interpretationibus fecerunt. Sed priusquàm hoc aggrediar, admo-
nebo priùs, cur Magdeb. tanto studio laborent, vt ista sua accusatione au-
thoritatem huius epistolæ apud iuos, quos decipiunt, euertant. Scilicet
quia